

Технологічна основа комп'ютерної мережі забезпечує вільне копіювання інформаційного об'єкта будь-якого виду, який розміщений в Інтернеті, з будь-якого комп'ютерного пристрою на будь-який інший комп'ютер або гаджет, які підключені до цієї мережі. В сучасному інтернет-просторі одночасно співіснують кілька різних підходів до проблеми охорони авторських прав, у тому числі: традиційний підхід, при якому порушення авторського права на відтворення, копіювання та розповсюдження твору може бути кваліфіковано як кримінальний злочин; інноваційний підхід, при якому допускається або практично нічим не обмежене використання будь-якої інформації, яка з'являється в Мережі, або її використання з деякими застереженнями.

Найчастіше інформація про авторські права та умови використання інформації, представлена на веб-сторінці (вебсайті), або будь-якій її частині розташовується в нижній частині веб-сторінки або передує розміщується на ній матеріал. Якщо такий веб-сайт містить серед представлених на ньому ресурсів якусь спеціалізовану інформацію в електронному форматі (наприклад, базу даних, CD-ROM і т.п.), то для використання цієї інформації діють ті ж умови, які визначені для всього інформаційного простору веб-сайту. Це дає підставу для ствердження того що користувач-професіонал повинен обов'язково володіти останніми змінами в сфері законодавства щодо захисту прав.

З кожним роком все більша кількість людей за родом своєї діяльності змушені все більший час проводити за екраном комп'ютерного монітора. Сучасні діти також не можуть обійтися без комп'ютера, навчаючись як у школах, так і в інститутах та інших навчальних закладах. Цілком зрозуміло, що питання, пов'язані з впливом комп'ютера на здоров'я людини, виникає все частіше і частіше, викликаючи численні дискусії серед фахівців самого різного профілю. З однієї сторони, доступ до Інтернету відкриває перед дитиною величезні можливості саморозвитку. І не варто позбавляти своїх дітей цих переваг. Людина яка є обізнаною, професіоналом, слідкує за тим, щоб робота за комп'ютером не перетворилася на залежність і щоб у дитини було правильно організоване робоче місце. Забезпечує чистоту й порядок у приміщенні та на робочому місці, контролює дотримання вимог правил санітарії та гігієни. Важливим аспектом є усвідомлення екологічної безпеки, дотримання чистоти навколишнього середовища. Крім того, він повинен знати англійську мову на рівні, що дозволяє вільне читання, переклад та вільне орієнтування в специфічній лексиці інформаційних технологій.

В даній статті було здійснено аналіз компонентного складу інформаційно-комунікаційної компетентності особистості. ІКТ включає в себе мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-змістовий, емоційно-вольовий компоненти. На основі теоретичного аналізу ключових знань, умінь та навичок володіння комп'ютером були описані етапи та представлена розроблена авторська модель розвитку інформаційної компетентності особистості. Користувач-початківець це людина, яка поки що не розбирається в комп'ютері, не вміє користуватися програмами. Користувач-переходовий, має знання такі ж як і початківець плюс знання з використання існуючих посібників із ІКТ для виконання додаткових операцій із програмними засобами (ПЗ). Користувач-професіонал здійснює аналіз та опис проблем, які пов'язані з використанням ІКТ, з якими зустрічається у своїй професійній діяльності.

Слід зазначити, що проблемою розвитку інформаційної компетентності особистості займаються не тільки психологи, але й педагоги, оскільки інформаційної

компетентності особистості має велике значення в процесі навчання, соціалізації й подальшій професійній діяльності.

З огляду на це широкий науково – практичний інтерес представляє розвиток інформаційної компетентності особистості, певних знань і умінь щодо вирішення сучасних інформаційно-комунікаційних – педагогічних проблем. Такі вимоги ви-кликають необхідність здійснювати відповідну підготовку і дітей, і педагогів, і у батьків в системі неперервної освіти.

Література

1. Мельник Л. Г. Шаги к информационному обществу (вместо введения) / Л. Г. Мельник, М. В. Брюханов // Социально-экономические проблемы информационного общества. Вып. 2. — Сумы : Университетская книга, 2010. — 896 с.
2. Баловсяк Н. Х. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста [Електронний ресурс] / Н. Х. Баловсяк. — Режим доступу до ресурсу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/11/30.pdf.
3. Хуторський А. В. Хуторский А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А. Хуторский // Народное образование. — 2003. — № 2. — С. 58—64.
4. Кисла І. Г. Підходи до формування інформаційної компетентності вчителя загальноосвітнього навчального закладу. / І. Г. Кисла // Інформаційні технології в освіті. — 2008. — № 2. — С. 110—113.

5.3.4. The levels of formation of future teachers conflictological competence

Рівні формування конфліктологічної компетентності майбутніх учителів

Швидкі темпи розвитку сучасного суспільства нерозривно пов'язані з су-перечками, конфліктами, непорозуміннями, котрі стосуються усіх його сфер. Та-кий стан справ вимагає від системи освіти рішучих та істотних змін у процесі під-готовки спеціалістів. Особливої уваги заслуговує підготовка фахівців системи вза-ємодії «людина-людина». До цієї системи відносяться чимало спеціалістів, серед яких знаходять своє місце «освітяни» – вихователі, учителі, викладачі.

Конфлікт є об'єктивним явищем соціальної взаємодії. Дане явище представ-ляє собою форму загострення природних протиріч, притаманних суспільству.

До визначення даного поняття зверталася значна кількість дослідників. Зок-рема, значення конфлікту (Н. Грішина, Н. Коломінський, Л. Петровська, М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі), умов виникнення конфліктів (В. Томас, Л. Козер), виріз-ненням галузей знань, котрі займаються вивченням конфліктів (А. Анцупов, А. Ши-пілов), формування конфліктологічної компетентності (Г. Бережна, М. Бондаренко, О. Денисов, О. Єфімова, А. Лукашенко, Л. Ярослав), готовності до виконання профе-сійних конфліктологічних завдань (З. Дринка, Г. Болтунова) [1; 2; 3; 4; 5; 6; 11; 16].

За визначенням В. Ядова, конфлікт є нормальним станом суспільства. Свій погляд учений пояснює тим, що у будь-якому суспільстві та в усі часи існували, існують та будуть існувати конфліктні ситуації. Дана думка дослідника підтвер-джує той факт, що будь-яке суспільство (навіть найрозвиненіше) та будь-яке се-редовище цього суспільства є конфліктогенним [15].

З огляду на вищевикладений матеріал, ми можемо говорити про те, що конф-ліктогенність професійного середовища має об'єктивний характер. Для успішної реалізації професійної діяльності у конфліктогенному середовищі у спеціаліста

повинна бути сформована відповідна складова професійної компетентності – конфліктологічна компетентність.

Проблема формування конфліктологічної компетентності майбутнього фахівця визначається необхідністю формування та розвитку конфліктостійкості та конфліктоспроможності особистості під час навчання у ВНЗ. Сутність сучасного навчального процесу у ВНЗ повинна заключатися не лише у безпосередній передачі та засвоєнні знань, а в реалізації інноваційних, розвивальних, діяльнісних концепцій освіти. Таким чином, у студента формуються навички самостійного критичного мислення, формується соціальна та мобільна зрілість. У такому випадку, конфліктологічна компетентність під час навчання формується як якість майбутнього фахівця.

Аналізуючи праці науковців, які звертають свою увагу на дослідження проблеми формування конфліктологічної компетентності (І. Козич, А. Лукашенко, М. Христюк), ми відзначаємо, що центральне місце у цьому процесі займають поняття: «конфліктологічні знання та уміння», «конфліктологічна культура», «конфліктологічна грамотність», «конфліктологічна готовність», «конфліктостійкість особистості», та ін. [7; 10].

На нашу думку, зазначені поняття відображають рівні формування конфліктологічної компетентності.

Розглядаючи поняття «конфліктологічних знань та умінь», ми зосереджуємо свою увагу на наступних моментах. Конфліктологічної компетентна особистість повинна мати достатній рівень знань щодо: природи причин виникнення конфлікту та конфліктних ситуацій; особливостей та закономірностей їх розвитку та перебігу; психологічних характеристик конфліктної особистості та її специфічних психічних станів; специфіки спілкування, поведінки та діяльності усіх учасників конфліктного протистояння; регуляторів (моральних та нормативних) конфліктної поведінки, методів та прийомів вирішення та попередження конфліктних ситуацій.

Окрім вищезазначених знань, конфліктологічної компетентно особистість повинна вдало використовувати набуті теоретичні знання у своїй професійній діяльності. Ми вважаємо, що саме майстерність застосування конфліктологічних знань у вирішенні конфліктів та конфліктних ситуацій є сприятливим підґрунтям для самовдосконалення особистості.

Зокрема, Г. Болтунова, розкриваючи практичну складову конфліктологічної компетентності виокремлює три вміння:

- 1) бачення і розуміння конфлікту;
- 2) вміння прогнозувати й оцінювати наслідки конфлікту;
- 3) володіння засобами діагностування, попередження і вирішення конфлікту, використання конфлікту в виховних цілях [2].

Погоджуючись із науковими думками вченої, ми додатково до реалізації здобутих під час навчання знань відносимо наступні уміння:

1. Конструктивне ставлення до конфліктів – без конфліктів неможливе існування будь-якого суспільства, вони є невід’ємною його складовою.

2. Уміння оцінювати та пояснювати проблемні ситуації, котрі виникають – розуміння причинно-наслідкових зв’язків та знаходження позитивних наслідків від вирішення цих ситуацій (отримання нового досвіду).

3. Володіння навичками неконфліктного спілкування у складних ситуаціях – повага до особистості опонента, обрання конструктивних стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях (компроміс, співпраця), прояв власного культурного рівня.

4. Наявність навичок управління конфліктними явищами – здатність до попередження конфлікту, загострення та згладжування конфліктної ситуації, здійснення контролю за поведінкою учасників конфлікту.

5. Передбачення можливих наслідків складних міжособистісних ситуацій та усунення негативних наслідків конфліктів – перетворення деструктивних наслідків конфліктної взаємодії на конструктивні.

6. Уміння конструктивно регулювати протиріччя і конфлікти – практичне застосування регуляторів (моральних та нормативних) конфліктної поведінки, методів та прийомів вирішення та попередження конфліктних ситуацій (проведення тренінгових занять, надання практичних рекомендацій щодо зниження рівня власної тривожності та агресивності).

Переходячи до розгляду поняття «конфліктологічної культури», необхідно розрізняти поняття «конфліктологічна культура особистості» та «конфліктологічна культура фахівця».

Так, О. Щербакова, під конфліктологічною культурою особистості розуміє прагнення й уміння людини попереджати та вирішувати соціальні конфлікти. Для конфліктологічної культури фахівця, на думку ученої, властивим є засвоєння та використання особливих, професійно орієнтованих конфліктологічних знань, необхідних для сприйняття професійних конфліктів і подальшої реалізації професійних функцій в умовах професійного конфлікту [14].

Конфліктологічна культура фахівця (у нашому випадку учителя) займає стрижневу позицію в ієрархії структури професійної культури, вона синтезує всі її складові, актуалізуючи і проявляючись у відповідності з потребами в безпеці, визнанні, престижі, самоактуалізації у професійних конфліктних ситуаціях і конфліктах.

Таким чином, ми можемо відзначити, що фахівець (учитель), який володіє конфліктологічною культурою, підготовлений до професійної діяльності на всіх рівнях труднощів: від міжособистісних (конфліктні ситуації і конфлікти з суб'єктами професійної діяльності – адміністрація, учителя, учні, батьки) до внутрішньоособистісних (подолання внутрішньоособистісних рольових, когнітивних, мотиваційних) конфліктів.

Н. Самсонова виокремлює такі структурні компоненти конфліктологічної культури, як: конфліктологічну грамотність та конфліктологічну готовність [12].

Під конфліктологічною грамотністю дослідниця розуміє базовий рівень конфліктологічної підготовки, котрий виявляється в освоєних теоретичних знаннях, життєвому інтуїтивному та вербальному досвіді застосування цих знань на практиці, усвідомленні особистості, що дозволяє конструктивно вирішувати проблеми та протиріччя без особливого усвідомлення механізмів, закладених в їхній основі [12].

Погоджуючись із думкою Н. Самсонової, конфліктологічно грамотною ми вважаємо особистість, котра виражено та конструктивно підходить до участі у конфліктній взаємодії.

Наступним компонентом конфліктологічної культури виступає – конфліктологічна готовність. У загальному визначення найбільш поширеним є трактування конфліктологічної готовності фахівця, як сукупності якостей особистості, котрі забезпечують успішне виконання професійних функцій.

Складовими компонентами конфліктологічної готовності фахівця є: різного роду установки на усвідомлення професійного конфліктологічного завдання, моделі ймовірної конфліктної поведінки, визначення специфічних способів діяльності в

професійному конфлікті, оцінку своїх можливостей відповідно до майбутніх перешкод, необхідність результату в процесі вирішення професійного конфлікту і конструктивну конфліктну позицію фахівця.

Розглядаючи дане поняття у дослідженні З. З. Дринки, ми зазначаємо, що автор представляє практичний компонент конфліктологічної готовності через сукупність умінь вирішення професійних конфліктологічних завдань [5].

До показників сформованості конфліктологічної готовності слід віднести наступні показники: 1) оптимальний вибір фахівцем конфліктної стратегії; 2) самоуправління негативними емоційними станами в конфліктній ситуації; 3) здатність до управління (впливу) опонентом професійного конфлікту в результаті рефлексивного самовизначення на основі конструктивної конфліктної позиції.

Спираючись на думки Б. Шведіна та Н. Коломінського, ми виокремили, що конфліктостійкість особистості проявляється у здатності людини оптимально організовувати свою поведінку у складних ситуаціях соціальної взаємодії, безконфліктно вирішувати проблеми, що виникли у взаєминах з іншими людьми [8; 9].

Проводячи аналіз наукової літератури, стає можливим узагальнити, що до структурних компонентів конфліктологічної стійкості особистості відносяться: емоційний компонент, вольовий компонент, мотиваційний компонент та психомоторний компонент.

Основу емоційного компоненту конфліктостійкості складають навички управління власним емоційним станом та здібності до відкритого і водночас конструктивного вираження емоцій.

За допомогою вольового компоненту особистість може контролювати та регулювати свій емоційний стан, проявляти терпимість до думки та почуттів іншого, надавати об'єктивну оцінку конфлікту.

Мотиваційний компонент забезпечує адекватний вибір стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях.

Прояв психомоторного компоненту полягає у контролі невербальних засобів спілкування та вегетативних проявах.

Чим вище рівень розвитку конфліктостійкості у людини, тим ефективніше її дії в умовах конфлікту.

Так В. Трубочкін визначає наступні рівні, котрі відповідають моделям формування конфліктологічної компетентності:

1) знанєвий, освітньо-дисциплінарна модель (оформлення конфліктної компетентності із частини комунікативної в самостійний вид професійно-психологічної компетентності; розуміння конфліктної компетентності як інтегративної, практично орієнтованої базової схеми навчальної дисципліни і конфліктологічного знання в цілому);

2) особистісний, структурно-рівнева модель (трансформація знаневої в експертно-особистісну модель конфліктної компетентності);

3) практично-технологічна модель (організаційно-технологічне розгортання, проектування і експлікація компетентної конфліктної практики);

4) культурно-онтологічна модель (визначення культурних меж і тенденцій розвитку конфліктної реальності) [13].

Вивчаючи процес формування конфліктологічної компетентності під час професійної підготовки майбутніх фахівців, слід зазначити, що вона виявляється

у наступних функціях: мобілізаційній, інформативній, прогностичній, регулятивній, ціннісній, рефлексивній, інтегративній.

Досліджуючи мобілізаційну функцію конфліктологічної компетентності, доречно зазначити, що вона проявляється у здатності особистості розглядати конфлікт у якості невід'ємної складової життя і не уникати конфліктної взаємодії. Адже, як зазначалося раніше, суспільство не може існувати без конфліктів. Особливого значення такий вид взаємодії набуває у педагогічному середовищі. Ми вважаємо, що це відбувається у результаті прояву «псевдознань», коли людина на професійний рівень підносить побутові знання.

Інформативна функція конфліктологічної компетентності знаходить своє відображення у здатності особистості до неоднозначного трактування конфліктної взаємодії та бачення перспектив її вирішення. Це стає можливим лише у тому випадку, коли особистість починає виокремлювати позитивні ознаки конфлікту та переходить до раціональної оцінки наявних фактів, інформації, знань або уявлень про реальність.

Розглядаючи прогностичну функцію конфліктологічної компетентності ми вивчаємо здатність особистості застосовувати різні техніки для мінімізації деструктивних форм конфлікту і переведення їх у позитивне русло. До таких технік ми можемо віднести тренінги спрямовані на зниження рівня агресивності та конфліктності особистості.

Регулятивна функція конфліктологічної компетентності проявляється у здатності особистості здійснювати діяльність посередника або медіатора, тобто з'ясувавши позиції, інтереси і цілі учасників конфлікту, посередник здійснює збалансоване вирішення конфлікту. Адже, не завжди учасники конфліктної взаємодії можуть самостійно вирішити конфліктну ситуацію і їм потрібна допомога третьої сторони. Саме тому значення медіатора є дуже важливим. Головним завданням посередника виступає конструктивне врегулювання конфлікту без активної участі у ньому.

Ціннісна функція конфліктологічної компетентності реалізується у здатності особистості змінювати ставлення до конфлікту в умовах розширення контактів, діяльності. Під час активної конфліктної конфронтації в особистості відбувається зміна пріоритетів та ціннісних орієнтацій. В такій ситуації особистість може віднайти для себе позитивну сторону конфлікту та можливість для саморозвитку.

За допомогою рефлексивної функції в особистості проявляється здатність до реконструкції ускладнень, що з'являються, і визначення їх причин. Саме дана функція забезпечує розвиток Я-образу людини і дозволяє їй не лише виконувати певну діяльність, але й знати, як їй краще її здійснювати.

Не менш важливою є інтегративна функція, котра є провідною у розвитку конфліктологічної компетентності. Головне її призначення полягає в тому, щоб дана компетенція носила продуктивний характер.

На основі проведеного теоретико-методологічного аналізу проблематики вивчення рівнів формування конфліктологічної компетентності, ми можемо виокремити три найбільш важливі, на нашу думку, рівні:

1. Гностичний – отримання достатнього рівня теоретичних знань щодо природи конфлікту та особливостей поведінки у конфліктній взаємодії.
2. Особистісний – ставлення особистості до конфлікту та інших учасників конфліктної взаємодії.